

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชนในเขตตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ของประชาชนในเขตตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนในเขตตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1,957 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane การสุ่มตัวอย่างจะได้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วน แล้วทำการสัมภาษณ์โดยการสุ่มแบบบังเอิญ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 332 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ แล้วนำเครื่องมือที่ได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ในการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะทำการวิจัย โดยนำไปทดลองใช้ในพื้นที่ตำบลทับยายเชียง ประกอบด้วยตัวแทนครัวเรือนจำนวน 30 คน จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ เท่ากับ 0.89 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมีนาคม 2553 แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติ Chi-Square สำหรับหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ในด้านคุณลักษณะประชากร พบว่าส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.5) เป็นประชากรวัยแรงงาน โดยมีอายุระหว่าง 40-49 ปี (ร้อยละ 36.7) มีอายุเฉลี่ย 44.18 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 85.2) ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 78.0) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 79.) โดยมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยอยู่ที่ 5,458.43 บาท ส่วนระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 60.0)

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ พบว่า ประชาชนในเขตตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติของการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นมิติการมีส่วนร่วมในการวางแผน/ ตัดสินใจ มิติการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มิติการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มิติการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชนในเขตตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆของประชากรที่ศึกษา 332 คน พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการอยู่ในชุมชน

5.2 อภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพนั้น ได้สรุปประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชน ตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 มิติ คือมิติการมีส่วนร่วมในการวางแผน / ตัดสินใจ มิติการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มิติการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมิติการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดเกียรติ วงศาโรจน์และคณะ (2546) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของหัวหน้าครัวเรือน ในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี ใน

ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทั้ง 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมด้านติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอธิบายได้ว่า ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพนั้น อำเภอพรหมพิรามได้มีการนำเอาแนวคิดหมู่บ้านจัดการสุขภาพมาใช้ในพื้นที่ ตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหม่และไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ในการที่จะดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประชาชน ตลอดจนภาคีเครือข่าย ทำให้ยังมีความเข้าใจในหลักการของหมู่บ้านจัดการสุขภาพไม่เท่าเทียมกัน และรวมไปถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลดงประคำ ที่มีความแตกต่างกันในระหว่างพื้นที่ที่มีพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่เชิงเขา ลักษณะวัฒนธรรมในชุมชน ความแตกต่างกันในลักษณะประชากร ซึ่ง เพ็ญศรี เบลีย์นง (2542, หน้า 86) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน เจ้าหน้าที่ในภาครัฐเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยชุมชนเอง หากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขาดแนวคิด และมีความเชื่อมั่นว่าตนเป็นผู้ให้และประชาชนเป็นเพียงผู้รับ ทำให้เกิดการครอบงำทางความคิดของประชาชน การพัฒนางานก็จะประสบความล้มเหลวและขาดความต่อเนื่อง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารในระบบราชการ การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ มุ่งที่จะให้เกิดผลในระยะเวลานั้น การกำหนดนโยบายและอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง การทำงานจึงมุ่งการสั่งการมากกว่าให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรง 3) ปัจจัยทางด้านชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ จิตวิทยาสังคม การจัดระเบียบทางสังคม และวัฒนธรรมชุมชน ในแต่ละชุมชนมีปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยแตกต่างกันออกไป ชุมชนที่ตั้งรากฐานยาวนาน จะมีปฏิสัมพันธ์ในระดับเครือญาติ การรวมตัวในชุมชน การเสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กระบวนการจัดองค์กรของชุมชน

2. ผลวิจัยบ่งชี้ว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชน ตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่าเพศชายมีแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ชนบทธรรมนิยมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ที่ยอมรับและเปิดโอกาสให้เพศชายแสดงบทบาททางสังคม และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนได้มากกว่าเพศหญิง และถึงแม้ในปัจจุบันในด้านสิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงจะมีมากขึ้นก็ตาม ด้วยตำบลดงประคำ ยังคงเป็นพื้นที่ชนบท ในด้านการยอมรับบทบาททางสังคม เพศชายยังคงได้รับการยอมรับและเปิดโอกาสในการแสดงบทบาททางสังคมมากกว่าเพศหญิง ประกอบกับเพศหญิงเองที่มีภาระในการดูแลครอบครัว ทำให้

การออกมามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี พิมพา (2545) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม : โครงการเมืองน่าอยู่ เทศบาลเมืองบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชน ตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่าระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพมากกว่าระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บราวน์ (Brown, 1953) อ้างใน วิวัฒน์ ภูคนองศรี (2537) ที่กล่าวไว้ว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง มักจะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างแข็งขัน มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ และจาก งานวิจัยของ ลำพอง บุญยยืน (2551, หน้า 53) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าระยะเวลาการอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชน ตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่าระยะเวลาการอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 20 ปี สามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกินกว่า 20 ปี จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อชุมชนและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชุมชน เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชน ทำให้เกิดความต้องการให้ชุมชนเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกินกว่า 20 ปีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพมากกว่าช่วงระยะเวลาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง (2547) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาล กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า ระยะเวลาการอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะ โดยจำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากงานวิจัยที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพของประชาชน ตำบลดงประคำ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางนั้น ทำให้พบว่าในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพในเขตตำบลดงประคำ ยังต้องมีการพัฒนาในการกระตุ้นให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพมากกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นในมิติการมีส่วนร่วมในการวางแผน / ตัดสินใจ มิติการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มิติการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมิติการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพนั้น ความคาดหวังต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ในการที่จะดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ทั้งในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประชาชน ตลอดจนภาคีเครือข่าย ให้เข้าใจในหลักการของหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ผลผลิตแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มุ่งเน้นที่กระบวนการ ที่มุ่งสร้างให้คนในชุมชน ได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกคิด ฝึกทำ จากประสบการณ์ตรง และจากความรู้ในเชิงวิชาการ ที่มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นพี่เลี้ยง และเป็นผู้อำนวยความสะดวก ที่จะช่วยสร้างให้ชุมชนเติบโตทางปัญญาและมีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดการสุขภาพของตนเองได้ และชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรเลือกตัวแปรอื่นๆที่นอกเหนือจากตัวแปรคุณลักษณะประชากร มาศึกษา เนื่องจากตัวแปรคุณลักษณะประชากรปรับเปลี่ยนได้ยาก ทำให้ยากต่อการพัฒนาการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพต่อไป ควรเลือกตัวแปรอื่นๆที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และสามารถปรับปรุงได้ เช่น ตัวแปรด้านความรู้ ทักษะคิด เป็นต้น
2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อหารูปแบบการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ในแต่ละชุมชน เป็นการสร้างรูปแบบการดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อความยั่งยืนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนไม่เฉพาะการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพเท่านั้น